

7 marca 2005 r.

USTAWA

z dnia 2005r.

**o dostępie do nieodpłatnej pomocy prawnej przyznawanej przez państwo
osobom fizycznym**

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa reguluje zasady, warunki i tryb przyznawania i udzielania przez państwo, na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nieodpłatnej pomocy prawnej osobom fizycznym.

Art. 2. Osobom fizycznym, które ze względu na sytuację majątkową lub osobistą nie mogą samodzielnie bronić swoich praw lub interesów, przyznaje się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nieodpłatną pomoc prawną.

Art. 3. 1. Nieodpłatna pomoc prawna przyznawana i udzielana przez państwo osobom fizycznym, zwana dalej „pomocą prawną”, obejmuje podstawową pomoc prawną i kwalifikowaną pomoc prawną.

2. Pomoc prawna nie obejmuje spraw, które dotyczą:

- 1) sporządzenia umowy;
- 2) warunków uzyskania kredytu lub pożyczki, której ma udzielić bank;
- 3) sporządzenia skargi konstytucyjnej;
- 4) spraw związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej;
- 5) powstania lub działalności instytucji społecznej, w szczególności fundacji, stowarzyszenia albo innej organizacji pozarządowej;
- 6) spraw podatkowych, celnych i dewizowych.

Art. 4. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) podstawowa pomoc prawna – udzielanie osobom fizycznym porady prawnej lub informacji o obowiązującym stanie prawnym regulującym daną sprawę oraz wynikających z niego prawach i obowiązkach oraz o trybie, podmiocie lub organizacji właściwych do jej załatwienia, a także pomoc w opracowaniu projektu pisma dotyczącego danej kwestii prawnej;

2) kwalifikowana pomoc prawna – zapewnienie reprezentacji osób fizycznych w sprawach dotyczących ich praw lub interesów, które mają być lub są prowadzone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 5. Pomoc prawna może być przyznana:

- 1) obywatelom polskim, mającym miejsce zamieszkania i przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) obywatelom państw członkowskich Unii Europejskiej, z wyłączeniem Królestwa Danii, państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym oraz Konfederacji Szwajcarskiej, przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, którzy uzyskali zezwolenie na pobyt;
- 3) cudzoziemcom innym niż określonym w pkt 2, mającym miejsce zamieszkania i przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zgody na pobyt tolerowany lub w związku z posiadaniem w Rzeczypospolitej Polskiej statusu uchodźcy;
- 4) cudzoziemcom ubiegającym się o nadanie statusu uchodźcy lub o azyl;
- 5) cudzoziemcom wobec których toczy się postępowanie o wydalenie z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 6. 1. Pomoc prawną przyznaje się osobie wymienionej w art. 5, która spełnia kryterium dochodowe określone w art. 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593, Nr 99, poz. 1001 i Nr 273, poz. 2703).

2. Pomoc prawną przyznaje się także osobie, która nie może samodzielnie zapewnić obrony swoich praw lub interesów, a w szczególności z powodu:

- 1) sieroctwa;
- 2) bezdomności;
- 3) bezrobocia;
- 4) niepełnosprawności;
- 5) długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- 6) przemocy w rodzinie;
- 7) ubiegania się o status uchodźcy lub o azyl;

- 8) zatrzymania, umieszczenia w strzeżonym ośrodku lub w areszcie w celu wydalenia;
- 9) zwolnienia z zakładu karnego;
- 10)alkoholizmu lub narkomanii;
- 11)zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
- 12)klęski żywiołowej.

Art. 7 . Pomoc prawna polega w szczególności na:

- 1) udzieleniu porady prawnej lub informacji w sprawach dotyczących życia codziennego, w tym w sprawach mieszkaniowych, w zakresie prawa pracy lub ubezpieczeń społecznych, ubezpieczenia zdrowotnego albo korzystania z usług;
- 2) udzieleniu porady prawnej lub informacji w sprawach dotyczących posiadanych praw lub obowiązków, wskazaniu podmiotu lub organizacji właściwych do załatwienia danej sprawy, w szczególności pomocy w jej załatwieniu w drodze mediacji lub polubownego rozstrzygnięcia;
- 3) udzieleniu pomocy w opracowaniu projektu pisma dotyczącego kwestii prawnej;
- 4) udzieleniu pokrzywdzonemu przestępstwem lub wykroczeniem porady prawnej lub informacji, w tym zapoznaniu go z uprawnieniami i obowiązkami w postępowaniu karnym, postępowaniu w sprawach o wykroczenia oraz zainicjowaniu postępowania mającego na celu naprawienie szkody wyrządzonej przestępstwem lub wykroczeniem;
- 5) udzieleniu pomocy prawnej w wypadkach niecierpiących zwłoki, w szczególności osobie zatrzymanej;
- 6) udzieleniu porady prawnej cudzoziemcowi ubiegającemu się o nadanie statusu uchodźcy lub o azyl albo umieszczonemu w strzeżonym ośrodku lub w areszcie w celu wydalenia;
- 7) zapewnieniu reprezentacji w sprawach, które mają być lub są prowadzone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 8. 1. Pomocy prawnej nie przyznaje się, jeżeli:

- 1) osoba ubiegająca się o pomoc prawną nie spełnia warunków określonych w art. 6;
 - 2) sytuacja majątkowa osoby ubiegającej się o pomoc prawną pozwala na poniesienie kosztów odpłatnej pomocy prawnej przy wykorzystaniu własnych zasobów majątkowych, w szczególności w przypadku posiadania znacznych zasobów finansowych, przedmiotów lub papierów wartościowych lub nieruchomości, chyba że niezwłoczne ich wykorzystanie na opłacenie pomocy prawnej napotyka na trudne do przezwyciężenia przeszkody;
 - 3) w sposób oczywisty nie zachodzi potrzeba udzielenia pomocy prawnej;
 - 4) w sprawie objętej wnioskiem o przyznanie pomocy prawnej pełnomocnik lub obrońca został ustanowiony przez sąd.
2. Przyznania pomocy prawnej można odmówić jeżeli osoba ponownie ubiegająca się o przyznanie pomocy prawnej, uprzednio nie zawiadomiła o zmianie okoliczności stanowiących podstawę przyznania pomocy prawnej, lub nie zwróciła kosztów przyznanej pomocy prawnej, do których zwrotu była obowiązana.

Art. 9. Niniejsza ustawa nie narusza przepisów innych ustaw regulujących udzielanie pomocy prawnej osobom fizycznym ani nie ogranicza uprawnień innych podmiotów świadczących taką pomoc prawną na podstawie odrębnych przepisów.

Rozdział 2

Organizacja pomocy prawnej

- Art. 10.** 1. Zadania pomocy prawnej określone w ustawie wykonują:
- 1) Krajowe Centrum Pomocy Prawnej;
 - 2) Biura Pomocy Prawnej;
2. Krajowe Centrum Pomocy Prawnej i Biura Pomocy Prawnej są państwowymi jednostkami budżetowymi, finansowanymi z części budżetu państwa, której dysponentem jest Minister Sprawiedliwości, prowadzącymi gospodarkę finansową na zasadach określonych w przepisach dla państwowych jednostek budżetowych.
3. Krajowe Centrum Pomocy Prawnej i Biura Pomocy Prawnej są jednostkami organizacyjnymi podległymi Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 11. 1. Tworzy się Krajowe Centrum Pomocy Prawnej, zwane dalej „Krajowym Centrum”.

2. Siedzibą Krajowego Centrum jest Warszawa.

3. Do zakresu działania Krajowego Centrum należy:

- 1) organizacja udzielania pomocy prawnej;
- 2) kontrola wdrażania ustawy;
- 3) wydawanie zaleceń w celu zapewnienia jednolitej realizacji ustawy;
- 4) współpraca z samorządami zawodów prawniczych dla zapewnienia stałej obsługi ludności w zakresie pomocy prawnej;
- 5) przedstawianie Ministrowi Sprawiedliwości propozycji nowych rozwiązań organizacyjnych;
- 6) przedstawianie Ministrowi Sprawiedliwości, nie później niż do 30 czerwca roku następnego, rocznych sprawozdań z działalności Krajowego Centrum i Biur Pomocy Prawnej w zakresie udzielonej pomocy prawnej;
- 7) monitorowanie udzielanej pomocy prawnej;
- 8) współpraca z organizacjami pozarządowymi i studenckimi, działającymi na rzecz dostępu obywateli do informacji i pomocy prawnej;
- 9) wykonywanie innych zadań przewidzianych w ustawie.

Art. 12. 1. Organem Krajowego Centrum jest Dyrektor Krajowego Centrum, zwany dalej „Dyrektorem Centrum”.

2. Dyrektor Centrum kieruje Krajowym Centrum i reprezentuje je na zewnątrz.

3. Dyrektora Centrum powołuje i odwołuje Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Rady Koordynacyjnej Pomocy Prawnej.

Art. 13. 1. Dyrektor Centrum kieruje Krajowym Centrum przy pomocy zastępcy, którego powołuje i odwołuje Minister Sprawiedliwości, na wniosek Dyrektora Centrum.

2. Do zadań Dyrektora Centrum należy:

- 1) organizowanie pracy Krajowego Centrum;
- 2) sprawowanie nadzoru nad działalnością Biur Pomocy Prawnej;
- 3) rozpatrywanie odwołań od decyzji kierownika Biura Pomocy Prawnej w przedmiocie udzielenia lub cofnięcia przyznanej pomocy prawnej;
- 4) wykonywanie czynności w sprawach z zakresu prawa pracy wobec osób zatrudnionych w Krajowym Centrum;

- 5) ustalanie, w regulaminie organizacyjnym Krajowego Centrum i Biur Pomocy Prawnej, ich szczegółowej organizacji i struktury;
- 6) sporządzanie i przedstawianie Radzie Koordynacyjnej Pomocy Prawnej do zaopiniowania rocznych sprawozdań z działalności Krajowego Centrum i Biur Pomocy Prawnej, o których mowa w art. 11 ust. 3 pkt 6;
- 7) ustalenie szczegółowego zakresu zadań zastępcy Dyrektora Krajowego Centrum;
- 8) zlecenie kierownikom Biur Pomocy Prawnej innych zadań z zakresu pomocy prawnej;
- 9) realizowanie innych zadań zleconych przez Ministra Sprawiedliwości, związanych ze świadczeniem pomocy prawnej.

Art. 14. 1. Biura Pomocy Prawnej są jednostkami organizacyjnymi podległymi Dyrektorowi Centrum.

2. Kierownika Biura Pomocy Prawnej, zwanego dalej „Kierownikiem Biura”, powołuje i odwołuje Minister Sprawiedliwości, na wniosek Dyrektora Centrum.

3. Kierownik Biura kieruje Biurem Pomocy Prawnej i reprezentuje je na zewnątrz.

4. Kierownik Biura kieruje Biurem Pomocy Prawnej przy pomocy zastępcy, którego powołuje

i odwołuje, na wniosek Kierownika Biura, Dyrektor Centrum.

Art. 15. Do zakresu działania Biura Pomocy Prawnej należy:

- 1) organizowanie i udzielanie pomocy prawnej;
- 2) współpraca z samorządami zawodów prawniczych dla zapewnienia stałej obsługi ludności w zakresie pomocy prawnej, w tym świadczenia pomocy prawnej w wypadkach niecierpiących zwłoki;
- 3) współpraca z organizacjami pozarządowymi i studenckimi, działającymi na rzecz dostępu obywateli do informacji i pomocy prawnej;
- 4) udostępnianie, w miarę możliwości, ogólnych informacji i materiałów informacyjnych, dotyczących pomocy prawnej.

Art. 16. 1. Biura Pomocy Prawnej tworzy się w miejscowościach będących siedzibami sądów okręgowych.

2. Ze względu na zwiększone potrzeby w zakresie udzielania pomocy prawnej oraz konieczność zapewnienia rzeczywistego dostępu do pomocy prawnej Biura Pomocy Prawnej mogą być tworzone także w miastach będących siedzibami sądów rejonowych.

3. Minister Sprawiedliwości, na wniosek Dyrektora Krajowego Centrum, i po zasięgnięciu opinii Rady Koordynacyjnej Pomocy Prawnej, w drodze rozporządzenia, tworzy i znosi Biura Pomocy Prawnej oraz ustala obszary ich właściwości, mając na względzie w szczególności potrzebę zapewnienia rzeczywistego dostępu do pomocy prawnej oraz stopień zamożności społeczeństwa na danym obszarze.

Art. 17. 1. Organem Biura Pomocy Prawnej jest Kierownik Biura.

2. Do zadań Kierownika Biura należy:

- 1) organizowanie pracy Biura Pomocy Prawnej;
- 2) wydawanie decyzji w przedmiocie przyznania lub cofnięcia przyznanej pomocy prawnej;
- 3) wykonywanie czynności w sprawach z zakresu prawa pracy wobec osób zatrudnionych w Biurze Pomocy Prawnej;
- 4) sporządzanie i przedstawianie Dyrektorowi Centrum, , nie później niż do 31 marca roku następnego, rocznych sprawozdań z działalności Biura Pomocy Prawnej;
- 5) ustalenie szczegółowego zakresu zadań zastępcy Kierownika Biura;
- 6) realizowanie innych zadań wyznaczonych przez Dyrektora Centrum z zakresu świadczenia pomocy prawnej.

Art. 18. 1. Tworzy się Radę Koordynacyjną Pomocy Prawnej.

2. Rada Koordynacyjna Pomocy Prawnej, zwana dalej „Radą”, jest organem opiniodawczo - doradczym Ministra Sprawiedliwości.

3. Do zakresu działania Rady należy:

- 1) zgłaszanie Ministrowi Sprawiedliwości propozycji w zakresie usprawnienia organizacji udzielania pomocy prawnej;
- 2) przygotowywanie opinii i propozycji w zakresie tworzenia, znoszenia oraz zmian obszaru właściwości Biur Pomocy Prawnej;
- 3) analiza pracy Krajowego Centrum i Biur Pomocy Prawnej;
- 4) opiniowanie kandydata do pełnienia funkcji Dyrektora Centrum;
- 5) opiniowanie rocznych sprawozdań z działalności Krajowego Centrum i Biur Pomocy Prawnej, przedstawianych przez Dyrektora Centrum;

- 6) opiniowanie projektów aktów prawnych w zakresie udzielania pomocy prawnej;
- 7) wyrażanie opinii w innych sprawach z zakresu udzielania pomocy prawnej.

Art. 19. 1. W skład Rady wchodzi :

- 1) po jednym przedstawicielu wskazanym przez Naczelną Radę Adwokacką, Krajową Radę Radców Prawnych, Krajową Radę Notarialną i Krajową Radę Komorniczą;
- 2) czterech przedstawicieli wybranych spośród zgłoszonych przez organizacje pozarządowe i organizacje studenckie, działające na rzecz dostępu obywateli do informacji i pomocy prawnej;
- 3) po jednym przedstawicielu Ministra Sprawiedliwości, ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego oraz ministra właściwego do spraw finansów publicznych.

2. Członków Rady powołuje i odwołuje Minister Sprawiedliwości.

3. Członek Rady może zostać odwołany:

- 1) na wniosek organu lub organizacji, które zgłosiły jego kandydaturę na członka Rady;
- 2) z inicjatywy Ministra Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii organu lub organizacji, które zgłosiły jego kandydaturę na członka Rady.

4. W posiedzeniach Rady może uczestniczyć przedstawiciel organu, organizacji lub instytucji niebędący członkiem Rady, zaproszony przez Radę do współpracy w określonej sprawie.

5. Za udział w pracach Rady wynagrodzenie nie przysługuje. Na wniosek członków Rady, zamieszkałych poza miejscem obrad Rady, koszty przejazdów na posiedzenia Rady środkami transportu zbiorowego są refundowane przez Ministra Sprawiedliwości ze środków Ministerstwa Sprawiedliwości, w wysokości i na zasadach określonych w przepisach odrębnych dla pracowników zatrudnionych w państwowych lub samorządowych jednostkach sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju.

6. Obsługę organizacyjno - techniczną Rady zapewnia Krajowe Centrum.

7. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, tryb działania Rady, a także warunki uczestnictwa w posiedzeniach Rady przedstawicieli organów, organizacji i

instytucji niereprezentowanych w Radzie, mając na względzie potrzebę zapewnienia właściwej koordynacji działań z zakresu pomocy prawnej.

Art. 20. 1. Naczelna Rada Adwokacka oraz Krajowa Rada Radców Prawnych prowadzą i przekazują Dyrektorowi Centrum, nie później niż do dnia 31 stycznia, aktualne listy, odpowiednio, adwokatów i radców prawnych, którzy wyrazili zgodę na udzielanie kwalifikowanej pomocy prawnej na podstawie niniejszej ustawy, a także listy aplikantów adwokackich i radcowskich, którzy wyrazili gotowość udzielania podstawowej pomocy prawnej na zasadach określonych w art. 34 ust. 2.

2. Listy, o których mowa w ust. 1, powinny zawierać:

- 1) imię i nazwisko, odpowiednio, adwokata, radcy prawnego oraz aplikanta;
- 2) adres kancelarii albo zespołu oraz telefon kontaktowy;
- 3) określenie specjalizacji w danej dziedzinie prawa;
- 4) oświadczenie o gotowości udzielania pomocy prawnej w przypadkach określonych w art. 25 ust. 7.

3. Naczelna Rada Adwokacka oraz Krajowa Rada Radców Prawnych niezwłocznie zawiadamiają Dyrektora Centrum o każdej zmianie na listach, o których mowa w ust. 1.

Rozdział 3

Pracownicy pomocy prawnej

Art. 21. 1. W Krajowym Centrum oraz w Biurach Pomocy Prawnej są zatrudnieni pracownicy pomocy prawnej, w tym radcowie prawni, oraz pracownicy administracyjni i pracownicy obsługi.

2. Pracownikiem pomocy prawnej może być osoba, która :

- 1) korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich;
- 2) nie była skazana za umyślnie popełnione przestępstwo lub przestępstwo skarbowe ;
- 3) ukończyła wyższe studia prawnicze w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyskała tytuł magistra, albo zagraniczne studia prawnicze, uznane w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) posiada stan zdrowia pozwalający na zatrudnienie na stanowisku pracownika pomocy prawnej.

3. Do pełnienia funkcji Dyrektora Centrum i Kierownika Biura oraz ich zastępców może być powołana osoba, która spełnia wymogi określone w ust. 2, oraz:

- 1) ma uprawnienia radcy prawnego, adwokata lub notariusza i wykonywała ten zawód przez co najmniej 3 lata, lub

- 2) przez co najmniej 3 lata zajmowała stanowisko sędziego sądu powszechnego, wojskowego lub administracyjnego albo stanowisko prokuratora, lub
- 3) przez co najmniej 10 lat pracowała w instytucji publicznej na stanowisku związanym ze stosowaniem lub tworzeniem prawa.

Art. 22. Dyrektor Centrum i Kierownicy Biur, ich zastępcy oraz pracownicy pomocy prawnej nie mogą prowadzić działalności gospodarczej polegającej na świadczeniu pomocy prawnej.

- Art. 23. 1.** Pracownicy pomocy prawnej co dwa lata podlegają ocenie kwalifikacyjnej.
2. Ocena kwalifikacyjna dotyczy wykonywania przez pracownika pomocy prawnej zadań i czynności służbowych.
 3. Jeżeli Dyrektor Centrum albo Kierownik Biura tak postanowią, ocena kwalifikacyjna może być dokonana również w każdym czasie.
 4. Oceny kwalifikacyjnej dokonuje dyrektor Centrum, w którym pracownik pomocy prawnej jest zatrudniony, a wobec pracownika pomocy prawnej zatrudnionego w Biurze Pomocy Prawnej - Kierownik Biura.
 5. Ocenę kwalifikacyjną doręcza się na piśmie pracownikowi pomocy prawnej, którego ona dotyczy.
 6. W razie negatywnej oceny kwalifikacyjnej, pracownik pomocy prawnej podlega ponownej ocenie, nie wcześniej jednak niż po upływie 6 miesięcy od dnia doręczenia mu treści tej oceny.
 7. Od oceny kwalifikacyjnej przysługuje odwołanie do sądu apelacyjnego - sądu pracy i ubezpieczeń społecznych w terminie 14 dni od dnia jej doręczenia. Do rozpoznania odwołania stosuje się przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.¹⁾) o apelacji. Od orzeczenia sądu apelacyjnego skarga kasacyjna nie przysługuje.

- Art. 24. 1.** Do pracowników Krajowego Centrum oraz Biur Pomocy Prawnej w zakresie nieuregulowanym w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 16 września 1982r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz. U. z 2001 r. Nr 86, poz. 953, z późn. zm.²⁾), a w sprawach nieuregulowanych także w przepisach tej ustawy - przepisy ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r., nr 21, poz. 94 z późn. zm.³⁾), oraz przepisy ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1059 z późn. zm.⁴⁾).
2. W zakresie podstawowej pomocy prawnej do radców prawnych przepisu art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych nie stosuje się.

Rozdział 4

Tryb przyznawania pomocy prawnej

- Art. 25.** 1. Pomoc prawna może być przyznana na wniosek osoby, o której mowa w art. 6.
2. Wniosek o przyznanie pomocy prawnej wnosi się do Biura Pomocy Prawnej właściwego ze względu na miejsce zamieszkania, a w razie jego braku – ze względu na miejsce pobytu, osoby ubiegającej się o przyznanie pomocy prawnej.
3. Osoba, o której mowa w ust. 1, jest obowiązana podać we wniosku dokładne dane i informacje zgodne z prawdą, pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.
4. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, powinien zawierać oświadczenie osoby ubiegającej się o przyznanie pomocy prawnej, obejmujące w szczególności:
- 1) imię, nazwisko i obywatelstwo osoby ubiegającej się o przyznanie pomocy prawnej;
 - 2) wskazanie miejsca zamieszkania lub pobytu tej osoby;
 - 3) adres dla doręczeń;
 - 4) określenie przedmiotu wnioskowanej pomocy prawnej, w miarę potrzeby z uzasadnieniem;
 - 5) dokładne dane o sytuacji majątkowej i dochodach oraz o stanie rodzinnym osoby ubiegającej się o przyznanie pomocy prawnej oraz osób, z którymi prowadzi wspólne gospodarstwo domowe;
 - 6) wskazanie okoliczności, o których mowa w art. 6 ust. 2;
 - 7) oświadczenie, że w sprawie objętej wnioskiem o przyznanie pomocy prawnej pełnomocnik lub obrońca nie został ustanowiony przez sąd;
 - 8) oświadczenie o prawdziwości danych i informacji zawartych we wniosku;
 - 10) oświadczenie o zapoznaniu się z pouczeniem o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia;
 - 11) podpis osoby ubiegającej się o udzielenie pomocy prawnej lub osoby uprawnionej do jej reprezentowania.
5. W przypadku nieporadności osoby ubiegającej się o przyznanie pomocy prawnej lub niemożności osobistego sporządzenia wniosku, wniosek ten sporządza pracownik pomocy prawnej, na podstawie danych i informacji przedstawionych przez tę osobę.

6. Osoba ubiegająca się o przyznanie pomocy prawnej może dołączyć do wniosku dokumenty dotyczące jej sytuacji majątkowej, dochodów lub stanu rodzinnego, potwierdzające spełnienie warunków określonych w art. 6.

7. W wypadkach niecierpiących zwłoki, w szczególności w warunkach określonych w art. 245 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997r. – Kodeks postępowania karnego ((Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.⁵⁾), czynności z zakresu pomocy prawnej można podjąć na żądanie osoby ubiegającej się o przyznanie pomocy prawnej, zgłoszone w dowolnej formie. W takim przypadku osoba, której przyznano pomoc prawną, powinna spełnić wymogi określone w ust. 2 – 4 niezwłocznie po ustaniu przeszkody powodującej niemożność ich spełnienia.

8. Jeżeli osoba, której udzielono kwalifikowanej pomocy prawnej, nie dopełni obowiązku określonego w ust.7, stosuje się odpowiednio przepisy art. 30 ust. 3 – 6.

9. Wniosek o przyznanie pomocy prawnej składa się na urzędowym formularzu według ustalonego wzoru.

10. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór i sposób udostępnienia urzędowego formularza wniosku o przyznanie pomocy prawnej, o którym mowa w ust. 9, kierując się potrzebą zawarcia w nich odpowiednich pouczeń ułatwiających wypełnienie wniosku i koniecznością zapewnienia ich dostępności osobom zainteresowanym.

Art. 26. Rozpoznanie wniosku następuje bez zbędnej zwłoki, nie później jednak niż w terminie 14 dni od dnia jego wniesienia.

Art. 27. Jeżeli z dowodów zgromadzonych w toku postępowania o przyznanie pomocy prawnej wynika potrzeba uzupełnienia tych dowodów lub ich porównania z informacjami posiadanymi przez organ podatkowy, Kierownik Biura może wystąpić do właściwego organu podatkowego o udostępnienie informacji, o której mowa w art. 299 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005r. Nr 8, poz. 60).

Art. 28. 1. Przyznanie pomocy prawnej oraz odmowa jej przyznania następuje w drodze decyzji administracyjnej, wydanej przez kierownika Biura.

2. Decyzja o przyznaniu pomocy prawnej określa rodzaj i zakres przyznanej pomocy prawnej.

3. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór decyzji o przyznaniu pomocy prawnej, kierując się potrzebą zapewnienia sprawności postępowania.

Art. 29. 1. Od decyzji, o której mowa w art. 28 ust. 1, odmawiającej przyznania pomocy prawnej przysługuje odwołanie do Dyrektora Centrum.

2. Rozpoznanie odwołania powinno nastąpić bez zbędnej zwłoki, w terminie nie dłuższym niż 14 dni.
3. Termin do wniesienia skargi do wojewódzkiego sądu administracyjnego wynosi 14 dni od dnia doręczenia decyzji.
4. Rozpoznanie skargi przez wojewódzki sąd administracyjny następuje w postępowaniu uproszczonym. Rozpoznanie skargi powinno nastąpić w terminie nie dłuższym niż 2 miesiące.

Art. 30. 1. Osoba, której przyznano kwalifikowaną pomoc prawną, jest obowiązana zawiadomić Biuro Pomocy Prawnej o każdej zmianie okoliczności stanowiących podstawę przyznania pomocy prawnej, w terminie 7 dni od dnia wystąpienia tej zmiany.

2. Przyznaną kwalifikowaną pomoc prawną można cofnąć, jeżeli okaże się, że okoliczności, na podstawie których przyznano pomoc prawną, przestały istnieć.

3. Przyznaną kwalifikowaną pomoc prawną cofa się, jeżeli okaże się, że okoliczności, na podstawie których przyznano pomoc prawną, nie istniały.

4. Cofnięcie przyznanej kwalifikowanej pomocy prawnej następuje w trybie określonym w art. 28 i 29.

5. W przypadku, o którym mowa w ust. 3, osoba, której przyznano kwalifikowaną pomoc prawną, jest obowiązana do zwrotu kosztów tej pomocy.

6. Obowiązek zwrotu kosztów przyznanej kwalifikowanej pomocy prawnej oraz ich wysokość, odpowiadającą wynagrodzeniu wypłaconemu adwokatowi lub radcy prawnemu, określa decyzja, o której mowa w ust. 4.

7. Postępowanie prowadzone na podstawie niniejszej ustawy oraz przed sądem administracyjnym jest wolne od opłat.

Art. 31. Decyzja o przyznaniu pomocy prawnej wygasa ze śmiercią osoby, której pomoc prawna została przyznana.

Art. 32. W zakresie nieuregulowanym w ustawie do postępowania w sprawach określonych w niniejszym rozdziale stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071, z późn. zm.⁶⁾) oraz przepisy ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. Nr 153, poz. 1270 oraz z 2004 r. Nr 162, poz. 1692).

Podstawowa i kwalifikowana pomoc prawna

Art. 33. 1. Termin udzielenia pomocy prawnej określa Biuro Pomocy Prawnej przy uwzględnieniu daty wydania decyzji i okoliczności zawartych we wniosku. Termin ten nie powinien być dłuższy niż 30 dni od dnia wydania decyzji o przyznaniu pomocy prawnej.

2. W sprawach wymagających pilnego udzielenia pomocy prawnej określa się możliwie krótki termin, o którym mowa w ust. 1, stosownie do okoliczności sprawy.

3. W razie potrzeby, przy udzielaniu pomocy prawnej cudzoziemcowi Biuro Pomocy Prawnej zapewnia mu możliwość porozumienia się w tej sprawie oraz tłumaczenia dokumentów.

Art. 34. 1. Podstawowej pomocy prawnej udzielają pracownicy pomocy prawnej, zatrudnieni w Biurze Pomocy Prawnej.

2. Podstawowa pomoc prawna może być także udzielana, pod nadzorem osoby wymienionej w ust. 1, na zasadzie dobrowolności i nieodpłatności, przez aplikantów adwokackich, radcowskich, notarialnych, sądowych i prokuratorskich, a także przez studentów i absolwentów wydziałów prawa.

Art. 35. 1. Kwalifikowanej pomocy prawnej udzielają, w formie właściwej dla danego postępowania, osoby uprawnione do udzielania pomocy prawnej na podstawie przepisów ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1058 z późn. zm.⁷⁾) oraz ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych.

2. W przypadku przyznania kwalifikowanej pomocy prawnej kierownik Biura Pomocy Prawnej wyznacza osobę, która udzieli tej pomocy, spośród adwokatów albo radców prawnych wpisanych na listy przekazane przez Naczelną Radę Adwokacką i Krajową Radę Radców Prawnych w trybie określonym w art. 20. Wyznaczenie adwokata albo radcy prawnego następuje zgodnie ze specjalizacją w danej dziedzinie prawa, przy uwzględnieniu kolejności na liście.

3. Wyznaczenie adwokata albo radcy prawnego przez kierownika Biura stanowi uprawnienie osoby, której przyznano kwalifikowaną pomoc prawną, do udzielenia pełnomocnictwa do podjęcia czynności w sprawie określonej w decyzji wyznaczonemu adwokatowi lub radcy prawnemu, bez ponoszenia przez tę osobę wynagrodzenia i wydatków adwokata albo radcy prawnego.

4. Osoba, której przyznano kwalifikowaną pomoc prawną, w szczególnie uzasadnionych przypadkach, może wystąpić do kierownika Biura o zmianę wyznaczonego adwokata albo radcę

prawnego, wskazując okoliczności uzasadniające potrzebę wyznaczenia innej osoby do udzielenia kwalifikowanej pomocy prawnej.

5. Zmiana osoby wyznaczonej do udzielenia kwalifikowanej pomocy prawnej może nastąpić

w przypadku, o którym w ust. 4, a także w razie wystąpienia okoliczności określonych w przepisach ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze oraz ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych.

Art. 36. 1. Kierownik Biura przyznaje, w drodze postanowienia, wynagrodzenie oraz zwrot udokumentowanych wydatków adwokatowi albo radcy prawnemu, który wykonał czynności z zakresu kwalifikowanej pomocy prawnej, jeżeli adwokat albo radca prawny:

- 1) nie uzyskał wynagrodzenia i zwrotu udokumentowanych wydatków w postępowaniu prowadzonym z jego udziałem lub gdy do postępowania takiego nie doszło;
- 2) egzekucja wynagrodzenia i zwrot udokumentowanych wydatków, przyznanych w ramach postępowania, o którym mowa w pkt. 1, okazała się bezskuteczna.

2. Na postanowienie, o którym mowa w ust. 1, przysługuje zażalenie do Dyrektora Centrum. Przepisy art. 29 ust. 3 i 4 stosuje się odpowiednio.

3. Adwokat albo radca prawny, występujący o przyznanie wynagrodzenia, o którym mowa w ust. 1, składa do Biura Pomocy Prawnej wnioski, w którym wskazuje numer decyzji o przyznaniu kwalifikowanej pomocy prawnej, osobę, której udzielił tej pomocy, zakres i rodzaj podjętej czynności, kwotę wnioskowanego wynagrodzenia, a także okoliczności, o których mowa w ust. 1. Wniosek o przyznanie wynagrodzenia powinien zawierać także oświadczenie adwokata albo radcy prawnego, że wynagrodzenie to nie zostało opłacone w całości albo w części.

4. Wynagrodzenie oraz zwrot udokumentowanych wydatków z tytułu udzielenia kwalifikowanej pomocy prawnej ustala się odpowiednio według zasad określonych w przepisach o opłatach za czynności adwokatów i radców prawnych w zakresie ponoszenia kosztów nieopłaconej pomocy prawnej oraz zwrotu niezbędnych i udokumentowanych wydatków.

5. Biuro Pomocy Prawnej wypłaca wynagrodzenie po uprawomocnieniu się postanowienia,

o którym mowa w ust. 1.

6. Dzień uprawomocnienia się postanowienia oznacza zakończenie udzielania kwalifikowanej pomocy prawnej.

Rozdział 6

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 37. W celu zapewnienia właściwej organizacji Krajowego Centrum Minister Sprawiedliwości powoła pełnomocnika do utworzenia Krajowego Centrum.

Art. 38. 1. Do dnia 30 maja 2006 r. Minister Sprawiedliwości utworzy Biura Pomocy Prawnej w jedenastu miastach będących siedzibami sądów okręgowych.

2. Do dnia 30 czerwca 2007 r. Minister Sprawiedliwości utworzy Biura Pomocy Prawnej w kolejnych dziesięciu miastach będących siedzibami sądów okręgowych.

3. Pozostałe Biura Pomocy Prawnej Minister Sprawiedliwości utworzy do dnia 31 grudnia 2008 r.

Art. 39. Ustawa wchodzi w życie z dniem 30 maja 2006 r., z wyjątkiem przepisów art. 10 – 24 i art. 38 ust.1, które wchodzi w życie z dniem 31 stycznia 2006 r., oraz art. 37, który wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2006 r.

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1965 r. Nr 15, poz. 113, z 1974 r. Nr 27, poz. 157 i Nr 39, poz. 231, z 1975 r. Nr 45, poz. 234, z 1982 r. Nr 11, poz. 82 i Nr 30, poz. 210, z 1983 r. Nr 5, poz. 33, z 1984 r. Nr 45, poz. 241 i 242, z 1985 r. Nr 20, poz. 86, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1988 r. Nr 41, poz. 324, z 1989 r. Nr 4, poz. 21 i Nr 33, poz. 175, z 1990 r. Nr 14, poz. 88, Nr 34, poz. 198, Nr 53, poz. 306, Nr 55, poz. 318 i Nr 79, poz. 464, z 1991 r. Nr 7, poz. 24, Nr 22, poz. 92 i Nr 115, poz. 496, z 1993 r. Nr 12, poz. 53, z 1994 r. Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 83, poz. 417, z 1996 r. Nr 24, poz. 110, Nr 43, poz. 189, Nr 73, poz. 350 i Nr 149, poz. 703, z 1997 r. Nr 43, poz. 270, Nr 54, poz. 348, Nr 75, poz. 471, Nr 102, poz. 643, Nr 117, poz. 752, Nr 121, poz. 769 i 770, Nr 133, poz. 882, Nr 139, poz. 934, Nr 140, poz. 940 i Nr 141, poz. 944, z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 757, z 1999 r. Nr 52, poz. 532, z 2000 r. Nr 22, poz. 269 i 271, Nr 48, poz. 552 i 554, Nr 55, poz. 665, Nr 73, poz. 852, Nr 94, poz. 1037, Nr 114, poz. 1191 i 1193 i Nr 122, poz. 1314, 1319 i 1322, z 2001 r. Nr 4, poz. 27, Nr 49, poz. 508, Nr 63, poz. 635, Nr 98, poz. 1069, 1070 i 1071, Nr 123, poz. 1353, Nr 125, poz. 1368 i Nr 138, poz. 1546, z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 26, poz. 265, Nr 74, poz. 676, Nr 84, poz. 764, Nr 126, poz. 1069 i 1070, Nr 129, poz. 1102, Nr 153, poz. 1271, Nr 219, poz. 1849 i Nr 240, poz. 2058, z 2003 r. Nr 41, poz. 360, Nr 42, poz. 363, Nr 60, poz. 535, Nr 109, poz. 1035, Nr 119, poz. 1121, Nr 130, poz. 1188, Nr 139, poz. 1323, Nr 199, poz. 1939 i Nr 228, poz. 2255, z 2004 r. Nr 9, poz. 75, Nr 11, poz. 101, Nr 68, poz. 623, Nr 91, poz. 871, Nr 93, poz. 891, Nr 121, poz. 1264, Nr 162, poz. 1691, Nr 169, poz. 1783, Nr 172, poz. 1804, Nr 204, poz. 2091, Nr 210, poz. 2135, Nr 236, poz. 2356 i Nr 237, poz. 2384 oraz z 2005r. Nr 13, poz. 98 i Nr 22, poz. 185.

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 98, poz. 1071, Nr 123, poz. 1353 i Nr 128, poz. 1403, z 2002 r. Nr 1, poz. 18, Nr 153, poz. 1271 i Nr 240, poz. 2052, z 2003 r. Nr 228, poz. 2256 oraz z 2005r. Nr 10, poz. 71.

³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 113, poz. 717, z 1999 r. Nr 99, poz. 1152, z 2000 r. Nr 19, poz. 239, Nr 43, poz. 489, Nr 107,

- poz. 1127 i Nr 120, poz. 1268, z 2001 r. Nr 11, poz. 84, Nr 28, poz. 301, Nr 52, poz. 538, Nr 99, poz. 1075, Nr 111, poz. 1194, Nr 123, poz. 1354, Nr 128, poz. 1405 i Nr 154, poz. 1805, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, Nr 135, poz. 1146, Nr 196, poz. 1660, Nr 199, poz. 1673 i Nr 200, poz. 1679, z 2003 r. Nr 166, poz. 1608 i Nr 213, poz. 2081, z 2004 r. Nr 96, poz. 959, Nr 99, poz. 1001, Nr 120, poz. 1252 i Nr 240, poz. 2407 oraz z 2005r. Nr 10, poz. 71.
- 4) Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 126, poz. 1069 i Nr 153, poz. 1271, z 2003 r. Nr 124, poz. 1152 oraz z 2004 r. Nr 34, poz. 303, Nr 62, poz. 577 i Nr 202, poz. 2067.
- 5) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 50, poz. 580, Nr 62, poz. 717, Nr 73, poz. 852, Nr 93, poz. 1027, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071, Nr 106, poz. 1149, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, z 2003 r. Nr 17, poz. 155, Nr 111, poz. 1061, Nr 130, poz. 1188, z 2004 r. Nr 51, poz. 514, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889, Nr 240, poz. 2405, Nr 264, poz. 2641 oraz z 2005r. Nr 10, poz. 70.
- 6) Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 49, poz. 509, z 2002 r. Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271 i Nr 169, poz. 1387, z 2003 r. Nr 130, poz. 1188 i Nr 170, poz. 1660 oraz z 2004r. Nr 162, poz. 1692.
- 7) Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 126, poz. 1069 i Nr 153, poz. 1271, z 2003 r. Nr 124, poz. 1152, z 2003 r. Nr 124, poz. 1152 oraz z 2004 r. Nr 34, poz. 303, Nr 62, poz. 577 i Nr 202, poz. 2067.

UZASADNIENIE

Świadczenia ze strony Państwa dla zapewnienia dostępu do pomocy prawnej dla osób niezamożnych w warunkach znacznego wzrostu zapotrzebowania społeczeństwa na pomoc prawną wymagają rozszerzenia.

Konieczność zapewnienia tych świadczeń jest związana także ze zobowiązaniami międzynarodowymi Polski, w tym obowiązkiem zagwarantowania prawa do sądu, wynikającym z art. 6 ust. 2 pkt c Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, potwierdzonym także w art. 47 ust. 1 Karty Podstawowych Praw Unii Europejskiej.

Należy także mieć na uwadze regulację przyjętą w art. 47 ust. 3 Karty Podstawowych Praw i Wolności Unii Europejskiej, która nakłada na państwa członkowskie Unii Europejskiej obowiązek zapewnienia dostępu do pomocy prawnej osobom nieposiadającym wystarczających środków, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

Na potrzebę wprowadzenia rozwiązań umożliwiających osobom niezamożnym dostęp do pomocy prawnej wielokrotnie zwracał uwagę także Rzecznik Praw Obywatelskich, występując do Ministra Sprawiedliwości o zainicjowanie prac legislacyjnych w tym zakresie.

Rzecznik Praw Obywatelskich podnosił, że standardy wyznaczone przez Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej i międzynarodowe zobowiązania Polski w zakresie realizacji praw i wolności człowieka – wymagają stworzenia systemu ochrony prawnej.

Pomoc prawną udzielaną przez Państwo osobom najuboższym należy rozpatrywać co najmniej w dwóch aspektach: pomocy socjalnej oraz gwarancji wykonywania innych konstytucyjnych praw, w tym zwłaszcza prawa do sądu.

Dostęp do ochrony prawnej nie powinien być zatem ograniczony ze względu na ubóstwo. Niezbędne jest zapewnienie bezpłatnej (bądź płatnej symbolicznie) pomocy prawnej, polegającej zarówno na reprezentacji przez profesjonalnego pełnomocnika w trakcie procesu, jak i na pozasądowym poradnictwie prawnym.

Z obserwacji poczynionych w praktyce działania Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wynika, że istnieje ogromna potrzeba zapewnienia bezpłatnego poradnictwa prawnego, obejmującego np. sprawy mieszkaniowe, socjalne i rodzinne, i to zanim jeszcze trafią one na drogę sądową. Na około 40 000 spraw, które w 2003 r. wpłynęły do Biura, w ponad 50% wskazano skarżącemu przysługujące mu środki prawne, z których dotychczas nie skorzystał.

Dane te wskazują na to, że znaczna część społeczeństwa nie potrafi poruszać się w istniejącym systemie prawnym, nie ma świadomości obowiązujących procedur i nie umie korzystać z przysługujących uprawnień. Osoby te wymagają profesjonalnego wsparcia w zakresie odpowiadającym istniejącym potrzebom.

Stosowna porada prawna lub informacja często pozwala na uniknięcie sporu sądowego, bądź przez rezygnację strony z dochodzenia niesłusznych roszczeń, bądź przez ugodowe rozwiązanie konfliktu.

Alternatywne do drogi sądowej metody rozwiązywania sporów (mediacja, negocjacje) mogłyby się rozwinąć także we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich, najbardziej efektywny model to pomoc prawna świadczona przez wyspecjalizowane instytucje publiczne, zatrudniające etatowych prawników, kontraktujące z prywatnymi kancelariami, także indywidualnymi poszczególnymi (często specjalistycznymi) usługami.

Zmiany systemowe można wprowadzać stopniowo. Dobrym przykładem jest Litwa, gdzie od 2001 r. funkcjonuje pilotażowy program Biur Obrońcy Publicznego. Na początek wybrano dwa miasta (Wilno i Siauliai), w których adwokaci nie byli w stanie sprostać skali obowiązków związanych z obroną „z urzędu”. W mniejszych ośrodkach, gdzie publiczna pomoc prawna jest poważnym źródłem dochodów dla adwokatów, funkcjonuje ona nadal w modelu *judicare*. Trzy

lata działalności Biur Obróńcy Publicznego wskazują na wysoką skuteczność systemu, w związku z czym będzie on nadal rozwijany.

Dlatego równoległe ze zmianami procedur należy przeprowadzić reformę systemu pomocy prawnej świadczonej ludziom ubogim. Wymaga tego poszanowanie zasad uczciwego procesu i sprawiedliwości społecznej.

Wraz ze wzrostem stopnia złożoności obowiązującego systemu prawa, model pełnomocników „z urzędu” staje się coraz bardziej niewystarczający do zaspokojenia społecznego zapotrzebowania na nieodpłatną pomoc prawną.

Obowiązujące przepisy postępowania cywilnego, karnego i administracyjnego przewidują instytucję nieodpłatnej pomocy prawnej w procesie sądowym, tzw. pomocy prawnej z urzędu. Polega ona na tym, że sąd może ustanowić pełnomocnika (obrońcę) z urzędu dla strony czy oskarżonego, którzy nie dysponują środkami finansowymi na opłacenie zastępstwa prawnego.

Rozwiązania funkcjonujące obecnie w tej dziedzinie są nieadekwatne do potrzeb. Poszczególne aspekty tej problematyki, w rozproszonej formie, reguluje wiele aktów prawnych. Obowiązujące regulacje nie przewidują istnienia odrębnej instytucji zajmującej się wyłącznie udzielaniem opłacanej przez państwo pomocy prawnej.

Przede wszystkim zaś nie została uregulowana i ujęta w odpowiednie ramy organizacyjne pozaprocesowa pomoc prawna świadczona osobom najuboższym (nieodpłatne porady prawne, pisanie pism i inne). Działalność w tym zakresie prowadzą niektóre instytucje i organizacje pozarządowe, np. uniwersyteckie poradnie prawne, związki zawodowe oraz organizacje kombatanckie. Jest to jednak działalność daleko niewystarczająca i nie zaspokaja potrzeb w tym przedmiocie.

Dlatego konieczność zmiany istniejącej sytuacji w dziedzinie dostępu do pomocy prawnej opłacanej przez państwo nie budzi wątpliwości.

Zakres i sposób udzielania bezpłatnej pomocy prawnej wymaga zdecydowanego rozszerzenia, w szczególności przez wprowadzenie rozwiązań pozwalających na korzystanie z tej pomocy już na etapie przedsądowym, a także zapewnienie dostępu do bezpłatnej pomocy prawnej szerszej grupie obywateli.

Powinno to też wpłynąć na ograniczenie obciążenia sądów, gdyż wyjaśnienie czy pouczenie o przepisach prawnych na tym etapie mogłoby, w niektórych przypadkach, doprowadzić do załatwienia sprawy bez udziału sądu.

W niniejszym projekcie przyjęto przedstawianą wcześniej przez Rzecznika Praw Obywatelskich, koncepcję utworzenia do świadczenia pomocy prawnej wyspecjalizowanych

instytucji publicznych w dużych ośrodkach miejskich – Biur Pomocy Prawnej, zatrudniających etatowych prawników.

Za takim modelem przemawia efektywność udzielanej pomocy i możliwość zapewnienia łatwiejszego dostępu do pomocy prawnej, bardziej precyzyjnych zasad finansowania, planowania wydatków oraz kontroli jakości pracy prawników.

Powołanie sieci Biur Pomocy Prawnej wymaga, niestety, znaczących nakładów finansowych, co może stanowić istotną przeszkodę w kompleksowej realizacji tego projektu.

Z tego względu przyjęto założenie etapowego tworzenia Biur Pomocy Prawnej. Do dnia 30 czerwca 2006 r. Minister Sprawiedliwości ma utworzyć Biura Pomocy Prawnej w jedenastu, a do dnia 30 czerwca 2007 r. - w kolejnych dziesięciu miastach, będących siedzibami sądów okręgowych.

Rozwiązania zawarte w niniejszym projekcie stanowią zatem kolejny element w przygotowaniach do kompleksowej reformy systemu pomocy prawnej opłacanej przez państwo.

Reforma taka, wzorem innych państw członkowskich Unii Europejskiej, powinna docelowo zmierzać do stworzenia całościowej regulacji, obejmującej przyznawanie pomocy prawnej finansowanej przez państwo, w tym pomocy przedsądowej, reprezentacji i obrony „z urzędu”, zwolnienia od kosztów sądowych oraz zwolnienia od ponoszenia wynagrodzenia notariusza, zapewnianej przez jeden urząd. Reforma taka w pełni odpowiadałaby też oczekiwaniom zgłaszanym przez Rzecznika Praw Obywatelskich.

Rozwiązania zawarte w niniejszym projekcie pozwolą także na ocenę wdrożenia pierwszego etapu funkcjonowania organizacji pomocy prawnej, zapotrzebowania społeczeństwa na pomoc prawną, ewentualnego wpływu udzielanej pomocy prawnej na zmniejszenie ilości spraw w sądach oraz ocenę pozytywnych społecznych skutków funkcjonowania pomocy prawnej i dokonania, zgodnie z wynikającymi wnioskami, odpowiednich modyfikacji,

W projekcie przewiduje się przyznawanie i udzielanie przez państwo nieodpłatnej pomocy prawnej w postaci podstawowej i kwalifikowanej pomocy prawnej.

Podstawowa pomoc prawna będzie obejmowała udzielanie osobom fizycznym porady prawnej lub informacji o obowiązującym stanie prawnym regulującym daną sprawę oraz wynikających z niego prawach i obowiązkach oraz o trybie, podmiocie lub organizacji właściwych do jej załatwienia, a także pomoc w opracowaniu projektu pisma dotyczącego danej kwestii prawnej.

Kwalifikowana pomoc prawna obejmie zaś zapewnienie reprezentacji osób fizycznych w sprawach dotyczących ich praw lub interesów, które mają być lub są prowadzone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Zapewnienie nieodpłatnej pomocy prawnej cudzoziemcowi, w razie potrzeby, będzie też obejmowało zagwarantowanie możliwości porozumiewania się z cudzoziemcem oraz tłumaczenia dokumentów w niezbędnym zakresie przez pracowników pomocy prawnej, a także inne osoby, na podstawie umów cywilnoprawnych.

Pomoc prawna będzie udzielana w przypadku, gdy dochód osoby ubiegającej się o pomoc prawną nie przekracza kryterium dochodowego określonego w art. 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2004 r. Nr 64, poz. 593 i Nr 99, poz. 1001).

Pomoc prawna może być przyznana także osobie, która nie może samodzielnie zapewnić obrony swoich praw lub interesów, w szczególności z powodu:

- 1) sieroctwa;
- 2) bezdomności;
- 3) bezrobocia;
- 4) niepełnosprawności;
- 5) długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- 6) przemocy w rodzinie;
- 7) ubiegania się o status uchodźcy lub o azyl;
- 8) zatrzymania, umieszczenia w strzeżonym ośrodku lub w areszcie w celu wydalenia;
- 13) zwolnienia z zakładu karnego;
- 14) alkoholizmu lub narkomanii;
- 15) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
- 16) klęski żywiołowej.

Przewiduje się także ograniczenia w udzielaniu pomocy prawnej, gdy:

- osoba ubiegająca się o pomoc prawną nie spełnia powyższych warunków związanych z jej dochodem lub sytuacją osobistą;
- sytuacja majątkowa osoby ubiegającej się o pomoc prawną pozwala na poniesienie kosztów odpłatnej pomocy prawnej przy wykorzystaniu własnych zasobów majątkowych, w szczególności w przypadku posiadania znacznych zasobów finansowych, przedmiotów lub papierów wartościowych lub nieruchomości;
- w sposób oczywisty nie zachodzi potrzeba udzielenia podstawowej lub kwalifikowanej pomocy prawnej;
- w sprawie objętej wnioskiem o przyznanie pomocy prawnej pełnomocnik lub obrońca został ustanowiony przez sąd.

Przewiduje się nadto, że pomocy prawna nie obejmuje spraw, które dotyczą:

- sporządzenia umowy;
- warunków uzyskania kredytu lub pożyczki, której ma udzielić bank lub inna instytucja finansowa;
- sporządzenia skargi konstytucyjnej;
- spraw związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej;
- powstania lub działalności instytucji społecznej, w szczególności fundacji, stowarzyszenia albo innej organizacji pozarządowej;

- spraw podatkowych, celnych i dewizowych.

Pomoc prawna będzie udzielana na wniosek. Osoba ubiegająca się o przyznanie pomocy prawnej jest obowiązana podać we wniosku dokładne dane i informacje zgodne z prawdą, pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

W przypadku nieporadności osoby ubiegającej się o przyznanie pomocy prawnej lub niemożności osobistego sporządzenia wniosku, wniosek ten sporządza pracownik pomocy prawnej, na podstawie danych i informacji przedstawionych przez tę osobę.

Osoba ubiegająca się o przyznanie pomocy prawnej może dołączyć do wniosku dokumenty dotyczące jej sytuacji materialnej, dochodów lub stanu rodzinnego, potwierdzające spełnienie warunków określonych w art. 6.

Wzór wniosku o przyznanie pomocy prawnej określi, w drodze rozporządzenia, Minister Sprawiedliwości, kierując się potrzebą zawarcia w nich odpowiednich pouczeń ułatwiających wypełnienie wniosku i koniecznością zapewnienia ich dostępności osobom zainteresowanym.

Rozpoznanie wniosku powinno nastąpić niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 14 dni od dnia jego złożenia. Przyznanie pomocy prawnej oraz odmowa jej przyznania następuje w drodze decyzji administracyjnej, wydawanej przez kierownika Biura Pomocy Prawnej. Od decyzji odmownej osobie ubiegającej się przyznanie pomocy prawnej będzie służyło odwołanie do dyrektora Centrum, a następnie skarga do sądu administracyjnego.

Aby nie spowodować znaczącego zwiększenia zakresu spraw rozpoznawanych przez Wojewódzki Sad Administracyjny w Warszawie, przewiduje się, ze względów celowościowych, wystąpienie do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o przekazanie , na mocy art. 13 ust. 2 ustawy o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, rozpoznawania spraw z zakresu pomocy prawnej należących do właściwości Wojewódzkiego Sadu Administracyjnego w Warszawie, wojewódzkim sądom administracyjnym właściwym ze względu na siedziby Biur Pomocy Prawnej.

Osoba, której udzielono kwalifikowanej pomocy prawnej, ma obowiązek zawiadomienia Biura Pomocy Prawnej o zmianie okoliczności stanowiących podstawę przyznania pomocy

prawnej. Przyznaną pomoc prawną można cofnąć, gdy okaże się, że okoliczności, na których podstawie przyznano pomoc prawną, nie istniały lub przestały istnieć.

W przypadku, gdy okoliczności, na których podstawie przyznano pomoc prawną, nie istniały, osoba, której udzielono pomocy prawnej, jest obowiązana do zwrotu kosztów udzielonej pomocy. Obowiązek zwrotu kosztów udzielonej pomocy prawnej oraz ich wysokość określa decyzja.

Realizację zadań udzielania pomocy prawnej powierza się Krajowemu Centrum Pomocy Prawnej i Biurom Pomocy Prawnej. Krajowe Centrum i Biura Pomocy Prawnej staną się państwowymi jednostkami budżetowymi, finansowanymi z części budżetu państwa, której dysponentem jest Minister Sprawiedliwości, i będą prowadzić gospodarkę finansową na zasadach określonych w odrębnych przepisach dla państwowych jednostek budżetowych.

Organem Krajowego Centrum będzie Dyrektor Krajowego Centrum. Otrzyma on status organu wyższej instancji w rozumieniu przepisów o postępowaniu administracyjnym. Dyrektora Krajowego Centrum będzie powoływał i odwoływał Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Rady Koordynacyjnej Pomocy Prawnej.

Biura Pomocy Prawnej będą tworzone w miejscowościach, które są siedzibami sądów okręgowych, a także, z uwagi na zwiększone potrzeby w zakresie pomocy prawnej, w miastach będących siedzibą sądów rejonowych.

Biura Pomocy Prawnej będą organizować i udzielać pomocy prawnej określonej w ustawie, jak również współpracować w tym zakresie z samorządami zawodów prawniczych oraz organizacjami pozarządowymi i studenckimi, zajmującymi się udzielaniem porad prawnych.

Wydawanie decyzji w sprawie udzielenia pomocy prawnej lub cofnięcia przyznanej pomocy prawnej powierzone zostało Kierownikowi Biura Pomocy Prawnej.

Kierownik Biura Pomocy Prawnej ponadto będzie wykonywał czynności z zakresu prawa pracy wobec osób zatrudnionych w Biurze Pomocy Prawnej oraz inne czynności, przewidziane w obowiązujących przepisach dla kierownika urzędu, sporządzał i przedstawiał Dyrektorowi Krajowego Centrum roczne sprawozdania z działalności Biura Pomocy Prawnej oraz realizował zadania wyznaczone przez Dyrektora Krajowego Centrum z zakresu świadczenia pomocy prawnej.

Przy Ministrze Sprawiedliwości, jako organ opiniodawczo - doradczy, będzie działać Rada Koordynacyjna Pomocy Prawnej. W skład Rady Koordynacyjnej Pomocy Prawnej wejdą osoby powoływane przez Ministra Sprawiedliwości spośród przedstawicieli wskazanych przez:

- 1) Naczelną Radę Adwokacką i Krajową Radę Radców Prawnych, Krajową Radę Notarialną i Krajową Radę Komorniczą;

- 2) organizacje pozarządowe i studenckie, działające na rzecz dostępu obywateli do informacji i pomocy prawnej;
- 3) Ministra Sprawiedliwości, ministra właściwego do spraw polityki społecznej oraz ministra właściwego do spraw finansów publicznych.

W Krajowym Centrum Pomocy Prawnej oraz w Biurach Pomocy Prawnej będą zatrudnieni pracownicy pomocy prawnej, w tym radcowie prawni, oraz pracownicy administracyjni i pracownicy obsługi.

Pracownikiem pomocy prawnej będzie mogła być osoba, która :

- 1) korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich;
- 2) nie była skazana za umyślnie popełnione przestępstwo lub przestępstwo skarbowe;
- 3) ukończyła wyższe studia prawnicze w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyskała tytuł magistra, albo zagraniczne studia prawnicze, uznane w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) posiada stan zdrowia pozwalający na zatrudnienie na stanowisku pracownika pomocy prawnej.

Dodatkowe wymagania kwalifikacyjne zostały określone dla osób pełniących funkcję Dyrektora Krajowego Centrum i Kierownika Biura Pomocy Prawnej.

Pracownicy pomocy prawnej nie będą mogli prowadzić działalności gospodarczej polegającej na świadczeniu pomocy prawnej. Do osób zatrudnionych w Krajowym Centrum oraz Biurach Pomocy Prawnej proponuje się odpowiednie stosowanie przepisów ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych,¹⁾ a w sprawach nieuregulowanych także w przepisach tej ustawy - przepisy Kodeksu pracy, oraz przepisy ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych.

Termin udzielenia pomocy prawnej będzie określało Biuro Pomocy Prawnej, z tym że termin ten nie powinien być dłuższy niż 30 dni od daty wydania decyzji o przyznaniu pomocy prawnej.

Natomiast w sprawach wymagających niezwłocznego udzielenia pomocy prawnej termin ten powinien być skrócony stosownie do okoliczności sprawy.

Podstawowa pomoc prawna będzie udzielana przez radców prawnych i pracowników pomocy prawnej, zatrudnionych w Biurze Pomocy Prawnej.

Może ona także być udzielana nieodpłatnie, na zasadzie dobrowolności, przez aplikantów adwokackich, radcowskich, notarialnych, sądowych i prokuratorskich, a także przez studentów i absolwentów wydziałów prawa.

Kwalifikowana pomoc prawna będzie udzielana wyłącznie przez osoby powołane do udzielania pomocy prawnej na podstawie przepisów o adwokaturze lub o radcach prawnych.

Osoba, której przyznano kwalifikowaną pomoc prawną, będzie mogła wystąpić do Kierownika Biura Pomocy Prawnej o zmianę ustanowionego pełnomocnika, wskazując okoliczności uzasadniające potrzebę wyznaczenia innego pełnomocnika. Zmiana pełnomocnika będzie mogła, oczywiście, nastąpić także w wypadku wystąpienia okoliczności określonych w przepisach o adwokaturze oraz o radcach prawnych.

Koszty udzielonej pomocy prawnej będzie pokrywał Skarb Państwa.

Do ustalania kosztów kwalifikowanej pomocy prawnej przewiduje się odpowiednie stosowanie przepisów dotyczących nieopłaconych kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu, ponoszonych przez Skarb Państwa.

Przewiduje się także, że projektowane regulacje nie naruszają innych ustaw regulujących udzielanie pomocy prawnej oraz nie ograniczają uprawnień innych podmiotów świadczących pomoc prawną na podstawie odrębnych przepisów.

Zakłada się, że ustawa wejdzie w życie z dniem 30 maja 2006 roku.

Należy również zaznaczyć, iż celem ustawy nie jest wdrożenie art. 3 ust. 2 lit. a Dyrektywy Rady 2003/8/WE z dnia 27 stycznia 2003 roku, mającej na celu ułatwienie dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sporach transgranicznych poprzez ustanowienie minimalnych wspólnych zasad odnoszących się do pomocy prawnej w sporach o tym charakterze. Jednakże Dyrektywa ta, w art. 21, przewiduje obowiązek zapewnienia doradztwa przedprocesowego w sprawach transgranicznych w terminie do dnia 30 maja 2006 roku. Aby nie przesądzać sposobu wykonania tego zobowiązania oraz umożliwić ewentualne jego wykonanie przy wykorzystaniu Biur Pomocy Prawnej, termin wejścia w życie ustawy został zsynchronizowany z terminem implementacji zakreślonym w art. 21 powołanej Dyrektywy.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Podmioty objęte ustawą

Projekt dotyczy każdej osoby, która potrzebuje pomocy prawnej, a z uwagi na swoją sytuację materialną lub osobistą nie jest w stanie samodzielnie bronić swoich praw lub interesów.

2. Cel wprowadzenia nowelizacji.

Celem proponowanych zmian jest zapewnienie nieodpłatnej pomocy prawnej dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej lub osobistej. Zapewnienie pomocy prawnej ma także na celu pozytywne oddziaływanie na wzrost świadomości prawnej polskiego społeczeństwa, a tym samym na zmniejszanie się patologii społecznych.

Projektowana ustawa zmierza do stworzenia podstaw organizacyjnych i prawych do dalszej, powszechnie oczekiwanej, kompleksowej reformy pomocy prawnej finansowanej ze środków publicznych.

3. Wprowadzenie w życie przedmiotowej nowelizacji nie wpłynie na konkurencyjność wewnętrzną i zewnętrzną gospodarki, sytuację i rozwój regionalny.

Wprowadzenie w życie przedmiotowej nowelizacji wpłynie na rynek pracy poprzez stworzenie w perspektywie kilku lat ok. 2100 nowych miejsc pracy, w tym dla absolwentów studiów prawniczych. Zapewnienie nowych miejsc pracy pozwoli także na zmniejszenie wydatków ponoszonych na rzecz osób bezrobotnych. Zakładając, że na jedną osobę bezrobotną przypada od 2000 – 3000 zł rocznie, może to być w perspektywie kwota rzędu 4. 200 – 6.300 tys. zł rocznie.

4. Skutki finansowe :

Wejście w życie projektowanych regulacji spowoduje skutki finansowe dla budżetu państwa w części 37 „Sprawiedliwość” w 2005, 2006 i 2007 roku, a także w latach następnych.

Skutki te będą musiał zostać zabezpieczone w budżecie państwa na rok 2006 i lata następne.

Jednocześnie można zasadnie założyć, że przedmiotowe regulacje w dalszej perspektywie czasowej przyniosą korzyści dla budżetu państwa, wynikające z inicjowania przez obywateli, którym udzielono profesjonalnych porad prawnych, mniejszej ilości postępowań sądowych i administracyjnych w niektórych kategoriach spraw. Korzyści te są jednak niemożliwe do oszacowania, choćby w przybliżeniu.

Trudno jest w szczególności ocenić rzeczywistą ilość prowadzonych spraw sądowych, w których udzielana jest bezpłatnie pomoc prawna, jak i koszty udzielania tej pomocy, gdyż w tym zakresie nie prowadzi się badań ani odpowiedniej sprawozdawczości, pozwalających na uzyskanie reprezentatywnych danych. Można zatem jedynie określić zakładaną liczbę takich spraw. Hipotetycznie zakłada się, że docelowo (po utworzeniu wszystkich 43 Biur Pomocy Prawnej) w ciągu roku ilość spraw, w których udzielona zostanie kwalifikowana pomoc prawna, może sięgnąć około 200 tysięcy.

Przewiduje się utworzenie, do dnia 30 maja 2006 r. Biur Pomocy Prawnej w co najmniej jedenastu miastach będących siedzibami sądów okręgowych. Do dnia 30 czerwca 2007 r., Biura powstałyby w kolejnych dziesięciu miastach będących siedzibami sądów okręgowych, a do 31 grudnia 2008 r. w pozostałych, aktualnie dwudziestu dwóch, miastach będących siedzibami sądów okręgowych.

Szacunek skutków

I. Utworzenie Krajowego Centrum Pomocy Prawnej

(jednostka rozpocznie funkcjonowanie od dnia 31 stycznia 2006 r.)

1. Wydatki na wynagrodzenia

Do wyliczenia skutków finansowych przyjęto wielkość zatrudnienia na poziomie 45 osób, w tym 7 radców prawnych, 5 starszych specjalistów pomocy prawnej i 5 specjalistów pomocy prawnej, 11 starszych referentów zatrudnionych w sekcji administracyjnej, kadr i księgowości oraz 6 osób personelu obsługi (tj. 2 pracowników ochrony, osoba odpowiedzialna za obsługę telefoniczną, woźny/a, osoba sprzątająca.).

Przy ustalaniu wydatków na wynagrodzenia dla Krajowego Centrum uwzględniono warunki przedstawione w załączniku do projektu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla osób zatrudnionych w Krajowym Centrum Pomocy Prawnej oraz Biurach Pomocy Prawnej (tabele stanowisk, zaszeregowania oraz dodatku funkcyjnego i tabele wynagrodzeń).

Średnio wydatki na wynagrodzenia wyniosłyby 1 724 850 zł z pochodnymi (wynagrodzenie zasadnicze plus 50 % dodatku funkcyjnego)

Należy zaznaczyć, iż wydatki na wynagrodzenia uwzględniają również dodatkową nagrodę roczną oraz dodatki za wieloletnią pracę.

2. Wydatki związane z zabezpieczeniem niezbędnej bazy lokalowej.

(wynajem, wyposażenie pomieszczeń, przygotowanie stanowisk pracy)

- ✓ Wynajem pomieszczeń – pożądana powierzchnia – 1 000 m², w tym 39 pokoi i sala konferencyjna – 1 200 000 zł (rocznie).
- ✓ Wyposażenie pomieszczeń (szafy, biurka itp.) – 300 000 zł.
- ✓ Zakup środków trwałych – wydatki majątkowe (okablowanie, centrala telefoniczna, komputery, ksero, itp.) – 500 000 zł.

Razem wydatki - 2.000.000 zł.

3. Wydatki bieżące związane z bieżącą działalnością (w tym również wydatki na prowadzenie spraw) – 1 500 000 zł.

Razem roczne wydatki Krajowego Centrum – 5 224 850 zł (1+2+3)

II. Utworzenie Biura Pomocy Prawnej

(do dnia 30 maja 2006 rozpocznie funkcjonowanie 11 takich biur – ilość odpowiadająca liczbie sądów apelacyjnych)

1. Wydatki na wynagrodzenia

Do wyliczenia skutków finansowych przyjęto wielkość zatrudnienia na poziomie 48 osób, w tym 10 radców prawnych, 5 starszych specjalistów pomocy prawnej, 5 specjalistów pomocy prawnej, 11 starszych referentów zatrudnionych w sekcjach administracyjnej, kadr i księgowości oraz 6 osób personelu obsługi (tj. 2 pracowników ochrony, osoba odpowiedzialna za obsługę telefoniczną, woźny/a, osoba sprzątająca,).

Przy ustalaniu wydatków na wynagrodzenia dla Biura uwzględniono warunki przedstawione w załączniku do projektu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w przedmiotowej sprawie (tabele stanowisk, zaszeregowania oraz dodatku funkcyjnego i tabele wynagrodzeń).

Średnio wydatki na wynagrodzenia wniósłoby 1 788 622 zł z pochodnymi (wynagrodzenie zasadnicze plus 50 % dodatku funkcyjnego)

Wydatki na wynagrodzenia uwzględniają również wydatki na dodatkową nagrodę roczną oraz dodatki za wieloletnią pracę.

2. Wydatki związane z zabezpieczeniem niezbędnej bazy lokalowej.

(wynajem, wyposażenie pomieszczeń, przygotowanie stanowisk pracy)

- ✓ Wynajem pomieszczeń - powierzchnia – 800 m², w tym 42 pokoje – 384.000 zł.,
(rocznie, średnio dla całego kraju).
- ✓ Wyposażenie pomieszczeń (szafy, biurka itp.) – 240.000 zł.
- ✓ Zakup środków trwałych – wydatki majątkowe (okablowanie, centrala telefoniczna, komputery, ksero, itp.) – 400.000 zł.

Razem wydatki – 1.024.000 zł.

3. Wydatki bieżące związane z bieżącą działalnością Biura (w tym również wydatki na prowadzenie spraw)– 1.500.000 zł.

Razem roczne wydatki 1 Biura Pomocy Prawnej – 4 312 622 zł (1+2+3)

Wydatki związane z utworzeniem 11 Biur Pomocy Prawnej - 47 438 842 zł

OGÓŁEM SKUTKI FINANSOWE REGULACJI DLA BUDŻETU PAŃSTWA w 2006 roku związane z utworzeniem Krajowego Centrum Pomocy Prawnej oraz 11 Biur Pomocy Prawnej wyniosłyby

52 663 692 zł.

SKUTKI FINANSOWE REGULACJI DLA BUDŻETU PAŃSTWA w 2007 roku

Podkreślić należy, iż utworzenie kolejnych 10 Biur Pomocy Prawnej do dnia 30 czerwca 2007 roku spowoduje skutki finansowe dla budżetu państwa na rok 2007 w wysokości 43 216 220 zł.

SKUTKI FINANSOWE REGULACJI DLA BUDŻETU PAŃSTWA w 2008 roku

Utworzenie kolejnych 22 Biur Pomocy Prawnej do dnia 31 grudnia 2008 roku spowoduje skutki finansowe dla budżetu państwa na rok 2008 w wysokości – 94 877 684 zł.

Przepis art. 13 ust. 1 projektu ustawy stanowi, że Biura Pomocy Prawnej tworzy się w miejscowościach będących siedzibami sądów okręgowych.

W chwili obecnej funkcjonują 43 sądy okręgowe, zważywszy że w 2006 roku zostanie utworzone 11 Biur, w 2007 roku 10 Biur, to w 2008 roku powinny zostać utworzone 22 Biura Pomocy Prawnej.

Wydatki związane z wejściem w życie przedmiotowego projektu w latach 2006-2008 zostały wyliczone w cenach z roku 2005 i wynoszą one:

- rok 2006- 52 663 692 zł.
- rok 2007 - 43 216 220 zł.
- rok 2008 – 94 877 684 zł.

ŁĄCZNE SKUTKI FINANSOWE REGULACJI DLA BUDŻETU PAŃSTWA : 190 757 596 zł.

Oszacowane powyżej skutki finansowe, związane z wejściem w życie ustawy o dostępie do nieodpłatnej pomocy prawnej zapewnianej przez państwo osobom fizycznym i przepisów wykonawczych do niej, są hipotetyczne i zostały wyliczone na podstawie przyjętych założeń i dostępnych – na dzień sporządzania szacunku – informacji.

Ponadto przewiduje się także, że wejście w życie niniejszej ustawy może spowodować wzrost wydatków w budżecie sądownictwa administracyjnego, z powodu zwiększenia ilości spraw

podlegających rozpoznaniu przez sądy administracyjne. Brak jest jednak jakichkolwiek danych, umożliwiających choćby hipotetyczne oszacowanie takich skutków.

5. Konsultacje.

Projekt został przekazany do zaopiniowania Rzecznikowi Praw Obywatelskich, Krajowej Radzie Sądownictwa, Sądowi Najwyższemu, Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu, Naczelnej Radzie Adwokackiej, Krajowej Radzie Radców Prawnych oraz organizacjom pozarządowym działającym na rzecz dostępu obywateli do informacji i pomocy prawnej.

Projektowana ustawa została udostępniona także za pośrednictwem Internetu na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości.

Rozwiązania zawarte w projekcie, co do zasady, spotkały się z aprobatą.

Środowisko organizacji społecznych z zadowoleniem przyjęło inicjatywę legislacyjną w sprawie uregulowania dostępu do pomocy prawnej. Zdaniem tych organizacji przedstawiony projekt stanowi pierwszy krok na drodze do stworzenia systemowych rozwiązań w dziedzinie dostępu do pomocy prawnej. Organizacje te zgłaszały także potrzebę podjęcia dalszych prac systemowych w celu kompleksowej regulacji w zakresie zwalniania od kosztów sądowych i udzielania pomocy prawnej w różnych postępowaniach. Większość zgłoszonych istotnych uwag i postulatów, nie burzących założeń projektu, została w zasadzie uwzględniona.

Nie uwzględniono natomiast postulatu wprowadzenia regulacji pozwalającej na zlecenia takim organizacjom przez Biuro Pomocy Prawnej zadań z zakresu pomocy prawnej, gdyż projektowana ustawa w żadnej mierze nie ogranicza organizacji pozarządowych działających na rzecz dostępu obywateli do informacji i pomocy prawnej w prowadzeniu ich działalności.

Postulowano także między innymi możliwość:

- wprowadzenia opłaty manipulacyjnej za złożenie wniosku o przyznanie pomocy prawnej, jednakże wprowadzenie na tym etapie takiej opłaty nie wydaje się trafne. Celowość jej wprowadzenia będzie można zaś ocenić dopiero w przyszłości, jeśli występowanie o przyznanie pomocy prawnej będzie w istotnej części oczywiście bezzasadne;
- wyboru adwokata lub radcę prawnego przez osobę, której przyznano kwalifikowaną pomoc prawną. Na obecnym etapie, przy braku rozeznania co do ilości adwokatów albo radców prawnych, którzy zgłoszą gotowość udzielania kwalifikowanej pomocy prawnej, oraz liczby wniosków o przyznanie tej pomocy, takie rozwiązanie wydaje się przedwczesne;
- odstąpienia od wyłączenia spośród rodzaju spraw, w których udzielana jest pomoc prawna, spraw związanych w działalnością gospodarczą, podatkowych, sporządzania umów,

sporządzenia skargi konstytucyjnej. Tego typu sprawy są często bardzo skomplikowane, wymagające specjalistycznej wiedzy albo obowiązek udzielania informacji jest nałożony na inne podmioty, w szczególności organy podatkowe w sprawach podatkowych. Ponadto, w zakresie umów, ich ostateczna treść zależy od woli stron kontraktu, zaś wyłączenie takie nie ogranicza osoby w uzyskaniu informacji o jej prawach i obowiązkach. To dotyczy każdego rodzaju spraw. Ponadto rozszerzenie katalogu spraw, w których pomoc prawna może być przyznana, powodowałaby konieczność zatrudnienia specjalistów z danej dziedziny o odpowiednio wysokich kwalifikacjach, co znacznie zwiększyłoby skutki finansowe. W przyszłości będzie można ponownie rozważyć rozszerzenie katalogu spraw objętych ustawą;

- rezygnację z zakazu prowadzenia działalności gospodarczej z zakresu pomocy prawnej przez radców prawnych zatrudnionych w Biurach Pomocy Prawnej oraz możliwość udzielania przez nich kwalifikowanej pomocy prawnej. Konieczność wprowadzenia takiego ograniczenia wobec pracowników pomocy prawnej postulowała Naczelna Rada Adwokacka. Ograniczenie takie, jak i brak możliwości udzielania przez radców prawnych - pracowników pomocy prawnej, kwalifikowanej pomocy prawnej, ma bowiem za zadanie zapewnić właściwe funkcjonowanie Biur Pomocy Prawnej, w tym w szczególności stały profesjonalny nadzór nad innymi pracownikami pomocy prawnej oraz osobami świadczącymi podstawową pomoc prawną na zasadzie dobrowolności i nieodpłatności.

6. Opinia o zgodności projektu z prawem Unii Europejskiej.

Proponowane zmiany są zgodne z prawem Unii Europejskiej.